

Sygn. akt I ACa 597/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Edyta Mroczek

Sędziowie: SA Beata Kozłowska (spr.)

SO del. Dorota Trautman

Protokolant: sekr. sądowy Sławomir Mzyk

po rozpoznaniu w dniu 30 sierpnia 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. B.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. akt I C 1101/14

I. prostuje w zaskarżonym wyroku niedokładność w oznaczeniu przedmiotu sprawy poprzez dodanie po słowie „zapłatę” zwrotu „i ustalenie”;

II. zmienia zaskarżony wyrok:

- w punkcie trzecim częściowo w ten sposób, że:

a) zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz J. B. tytułem zadośćuczynienia dalszą kwotę 60 . 000 (sześćdziesiąt tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 15 000 (piętnaście tysięcy) złotych od dnia 27 sierpnia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 45 000 (czterdzieści pięć tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

b) ustala, że (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. ponosi odpowiedzialność za mogące powstać w przyszłości skutki wypadku, któremu J. B. uległ dnia 17 maja 2013 r.,

- w punkcie czwartym w ten tylko sposób, że ustala, iż powód J. B. ponosi koszty procesu w 48% a pozwany (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. w 52%,

III. *oddala apelację w pozostałym zakresie,*

IV. *zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz J. B. kwotę 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego,*

V. *nakazuje pobrać od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 2 . 925 (dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia pięć) złotych tytułem części nieuiszczonej opłaty od apelacji,*

VI. *nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie od J. B. z zasądzonego na jego rzecz roszczenia kwotę 6825 (sześć tysięcy osiemset dwadzieścia pięć) złotych tytułem części nieuiszczonej opłaty od apelacji.*

Dorota Trautman Edyta Mroczek Beata Kozłowska

Sygn. akt *I ACa 597/17*

UZASADNIENIE

Powód J. B. domagał się zasądzenia od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.:

a) kwoty 80.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wyniku zdarzenia drogowego z dnia 17 maja 2013 r.,

b) renty w wysokości 3.000 zł płatnej z góry do 10-tego dnia każdego miesiąca począwszy od następnego miesiąca po wniesieniu pozwu wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku zwłoki w płatności którejkolwiek z rat,

c) ustalenia, że pozwany ponosi odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia 17 maja 2013 r. mogące ujawnić się w przyszłości,

a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu. W uzasadnieniu swego żądania powód, wskazał, że w dniu 17 maja 2013 r. w P. doszło do wypadku drogowego, w którym powód doznał obrażeń ciała w postaci urazu czaszkowo – mózgowego z wieloodłamowym wgłębieniem kości czołowej i rozległą raną tłuczoną głowy. Pozwany jest ubezpieczycielem odpowiedzialności cywilnej sprawy szkody, od którego powód domaga się zarówno zadośćuczynienia, renty oraz ustalenia odpowiedzialności za skutki wypadku na przyszłość.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz obciążenie powoda kosztami procesu.

Pismem procesowym z dnia 20 lipca 2015 r. powód rozszerzył powództwo domagając się zasądzenia od pozwanego dalszej kwoty 40.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Pismem procesowym z dnia 30 listopada 2015 r. powód zmodyfikował żądanie pozwu w ten sposób, iż wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego dalszej kwoty 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Pismem procesowym z dnia 7 marca 2016 r. powód po raz kolejny rozszerzył powództwo i wniósł o zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego dalszej kwoty 80.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną kwotę.

Wyrokiem z dnia 10 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

I zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda J. B. tytułem zadośćuczynienia kwotę 105.000 zł z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 45.000 zł od dnia 6 października 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

- od kwoty 35.000 zł od dnia 13 lutego 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

- od kwoty 25.000 zł od dnia 27 sierpnia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

II zasądził od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda J. B. tytułem renty uzupełniającej kwotę 916 zł płatnej z góry do 10 – go dnia każdego miesiąca począwszy od 1 listopada 2014 roku z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku zwłoki płatności którejkolwiek z rat,

III w pozostałym zakresie powództwo oddalił,

IV ustalił, iż powód J. B. wygrał proces w 34% a pozwany w 66% i pozostawia szczegółowe rozliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku.

Swe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i następujących ocenach prawnych:

W dniu 17 maja 2013 r. w P., przy ulicy (...), doszło do wypadku drogowego, w którym powód doznał obrażeń ciała w postaci urazu czaszkowo – mózgowego z wieloodłamowym wgłębieniem kości czołowej i rozległą raną tłuczoną głowy. W związku z doznanymi urazami powód został przyjęty na Oddział (...) Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w P.. W dniu 17 maja 2013 r. powód został poddany operacji kraniotomii i odbarczeniu zgłębienia kości czołowej. Następnie skierowano go do pododdziału rehabilitacji neurologicznej. Na podstawie specyfiki schorzenia ułożono dla powoda indywidualny plan usprawniania, obejmujący kinezy i fizykoterapię oraz terapię zajęciową i psychologiczną.

W dacie przedmiotowego zdarzenia sprawca wypadku posiadał ubezpieczenie obowiązkowe OC w (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W..

Decyzją z dnia 12 sierpnia 2013 r., w wyniku przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego, pozwany ubezpieczyciel poinformował o przyznaniu na rzecz powoda kwoty w wysokości 21.500 zł, na którą to kwotę składają się kolejno kwoty: 20.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną wskutek wypadku krzywdę, 1.000 zł tytułem kosztów opieki i 500 zł tytułem kosztów leczenia.

Decyzją z dnia 11 czerwca 2014 r. pozwany ubezpieczyciel poinformował powoda o przyznaniu na jego rzecz dodatkowej kwoty 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę związaną z przedmiotowym wypadkiem.

Powód J. B. przeżył ciężki uraz czaszkowo – mózgowy z utratą przytomności i koniecznością utrzymywania w śpiączce farmakologicznej. U powoda istniały objawy stłuczenia płatów czołowych, krwiaki przymózgowe oraz krwawienie podpajęczynówkowe, które to objawy częściowo ustąpiły. Nadal jednak istnieją objawy pourazowe mózgowia w postaci ognisk malacyjnych płatów czołowych i przestrzeni płynowych w płatach czołowych. Aktualny stan powoda odpowiada późnemu zespołowi pourazowemu, tj. encefalopatii pourazowej wyrażonej głównie zespołem czołowym, zmianami pourazowymi w czynności bioelektrycznej jak i niespecyficznymi zaburzeniami świadomości w wywiadzie. Z punktu widzenia neurologicznego powód nadal wymaga obserwacji neurologicznej w warunkach ambulatoryjnych i stosowania leków przeciwdrgawkowych jak i leków psychotropowych. Aktualny stan przedmiotowy stanowi o całkowitej niezdolności powoda do pracy w gospodarstwie rolnym. Zgodnie z Tabelą Trwałego Uszczerbku na Zdrowiu

(Dz.U. nr 234 z dnia 28.12.2002 r.) encefalopatia pourazowa z zespołem czołowym i podejrzeniem w kierunku padaczki pourazowej odpowiada 50% trwałego uszczerbku na zdrowiu w związku z wypadkiem z dnia 17 maja 2013 r.

Bezpośrednio po wypadku wykonano powodowi trepanację czaszki z powodu krwiaków przymózgowych, a pozostałością po zabiegu były rozległe ubytki kości czołowej. Powód przez dwa tygodnie przebywał na oddziale intensywnej terapii w śpiączce farmakologicznej. Skutkiem przebytego urazu twarzoczaszki był płynotok nosowy, spowodowało to narażenie powoda na następną, ciężką operację neurochirurgiczną z plastyką przedniego dołu czaszki. Operacja wiązała się z pobraniem powięzi szerokiej uda lewego, co skutkowało z kolei bólem uda i powstaniem blizny po zabiegu. Po plastyce przedniego dołu czaszki pozostała rozległa szpecąca blizna okolicy czołowej. Złamanie kości twarzoczaszki spowodowało utratę węchu, złamanie kości nosa – utrudnione oddychanie przez nos i złamanie lewego oczodołu. Utrata węchu jest nieodwracalna. Zawroty głowy o charakterze chwiejności, niepewności są dolegliwościami subiektywnymi obniżającymi komfort życia. Procentowy uszczerbek na zdrowiu w związku z przedmiotowym wypadkiem wynosi 65%.

W zakresie narządu wzroku i jego aparatu ochronnego na skutek wieloodłamowego złamania ścian oczodołu lewego i przemieszczeń odłamów kostnych doszło do wtórnego urazu wzrostu objętości oczodołu i przesunięcia się tkanek oczodołu przez szczeliny złamania w kierunku zatoki szczękowej. Spowodowało to zmianę osadzenia gałki ocznej lewej z prawidłowego do zapadnięcia się, tj. enoftalmii. Zmiana osadzenia gałki ocznej i pourazowe nieprawidłowości kostne w zakresie aparatu ochronnego gałki ocznej jakim są ściany oczodołu, oprócz widocznego defektu kosmetycznego doprowadziły do zaburzeń statyki i dynamiki powiek po stronie lewej. Konsekwencją urazu są w związku z tym pogłębienie bruzdy powieki górnej oka lewego, nieprawidłowe ustawienie powieki dolnej oka lewego, asymetria lewej szpary powiekowej. Nieprawidłowe ustawienie lewej powieki dolnej skutkuje odsłonięciem rąbka rogówki, odczuwaniem przez powoda dyskomfortu w postaci uczucia ciała obcego, może wywoływać zadrażnienia gałki ocznej, zapalenie spojówek, łzawienie. Łączny uszczerbek na zdrowiu powoda w zakresie aparatu ochronnego narządu wzroku poniesiony na skutek wypadku z dnia 17 maja 2013 r. wynosi 30%.

Przed wypadkiem powód świadczył na podstawie umowy zlecenia usługi z zakresu dozoru obiektów na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.. Obowiązki zawodowe pełnione przed wypadkiem przez powoda wymagały od niego dużej sprawności fizycznej. Obecnie, z powodu nasilonych dolegliwości bólowych głowy, objawiających się przy gwałtownych zmianach pozycji oraz zaburzeń równowagi, powód jest wykluczony z jakichkolwiek prac fizycznych. Zgodnie z zaleceniami lekarzy powód nie może również dźwigać ciężarów o wadze przekraczającej 2kg ani pozostawać zbyt długo w tej samej pozycji stojącej czy siedzącej. Tym samym, obecny stan zdrowia nie pozwala powodowi powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko, które przynosiło mu średni miesięczny dochód na poziomie ok. 1.500 zł.

Do dnia przedmiotowego wypadku powód nie uskarżał się na żadne dolegliwości. Pozostawał w pełni aktywny fizycznie. Dbał o duży dom, ogród oraz gospodarstwo rolne, które przynosiło mu dochód roczny w wysokości ok. 30.000 zł. Z uwagi na obrażenia odniesione przez powoda na skutek wypadku, nie jest on obecnie w stanie samodzielnie pełnić obowiązków związanych z utrzymaniem gospodarstwa rolnego i z tego też względu zawarł umowę dzierżawy ww. gruntu. Przedmiotowy wypadek spowodował, iż całość obowiązków związanych z utrzymaniem domu spadła aktualnie na konkubinę powoda – M. K., co dodatkowo pogłębiło kryzys psychiczny powoda, który czuje się bezużyteczny i nikomu niepotrzebny.

W chwili obecnej źródłem utrzymania powoda są dotacje unijne w wysokości ok. 5.000 zł rocznie oraz świadczenie rentowe otrzymywane z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w wysokości ok. 560 zł miesięcznie.

Stan faktyczny był niesporny pomiędzy stronami co do faktu zaistnienia zdarzenia, które wywołało szkodę w postaci uszkodzenia ciała powoda J. B.. Pozwany kwestionował natomiast zasadność i wysokość roszczeń powoda. Dokonując ustaleń faktycznych w tym zakresie Sąd oparł się przede wszystkim na dowodach osobowych w postaci zeznań świadka M. K., a także zeznaniach powoda J. B. przesłuchanego w charakterze strony. Zeznania te Sąd uznał za wiarygodne w

całości. Sąd podzielił wnikliwe i szczegółowe opinie biegłych sądowych (tj. spec. neurologa W. Ż., spec. otolaryngologa T. S. oraz spec. chorób oczu M. F.), których ostatecznie żadna ze stron nie kwestionowała.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

Bezspornym w niniejszej sprawie jest zarówno fakt, iż opisany wypadek samochodowy miał miejsce, jak również fakt poniesienia wskazanych w dokumentacji medycznej obrażeń przez powoda. Pozwany nie kwestionował swojej odpowiedzialności co do zasady, przyznając w toku postępowania likwidacyjnego kwotę 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną wskutek wypadku krzywdę, a także kwotę 1.000 zł tytułem zwrotu kosztów opieki oraz kwotę 500 zł tytułem zwrotu kosztów leczenia.

Pozwany kwestionował natomiast wysokość zadośćuczynienia w zakresie dochodzonym pozwem, tj. ponad kwotę wypłaconą dotychczas, uznając, że wypłacone zadośćuczynienie jest adekwatne do wymiaru poniesionej krzywdy.

Sąd Okręgowy wskazał, że ustalenie wysokości zadośćuczynienia przewidzianego w art. 445 § 1 k.c. wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności istotnych dla określenia rozmiaru doznanej krzywdy, takich jak wiek poszkodowanego, stopień cierpień fizycznych i psychicznych, ich intensywność i czas trwania, nieodwracalność następstw uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (kalectwo, oszpecenie), rodzaj wykonywanej pracy, szanse na przyszłość, poczucie nieprzydatności społecznej, bezradność życiowa oraz inne czynniki podobnej natury.

W judykaturze i doktrynie dość powszechnie przyjmuje się wyłącznie kompensacyjny charakter ochrony majątkowej udzielanej pokrzywdzonemu i niedopuszczalność przypisywania jej funkcji represyjnych. Kompensata majątkowa ma na celu przezwyciężenie przykrych doznań. Służyć temu ma nie tylko udzielenie pokrzywdzonemu należnej satysfakcji moralnej w postaci uznania jego krzywdy wyrokiem sądu, ale także zobowiązanie do świadczenia pieniężnego, które umożliwi pełniejsze zaspokojenie potrzeb i pragnień pokrzywdzonego.

W niniejszej sprawie zostało bezspornie dowiedzione, że powód doznał krzywdy na skutek wypadku i okoliczności będących jego bezpośrednim następstwem. W wyniku zdarzenia powód doznał rozległych obrażeń ciała w postaci urazu czaszkowo – mózgowego z wieloodłamowym wgłębieniem kości czołowej i rozległej rany tłuczonej głowy. Konieczne było przeprowadzenie operacji kraniotomii i odbarczenie zgłębienia kości czołowej. Uraz rzutował na wykonywanie przez niego podstawowych, codziennych czynności, a także na jego samoocenę, czy kontakty towarzyskie. Należy zauważyć, iż rozmiar uszkodzenia ciała, jakiego doznał powód był i jest dla powoda źródłem cierpień fizycznych i psychicznych.

Przy ocenie wymiaru zadośćuczynienia Sąd Okręgowy wziął pod uwagę dotychczas wypłacone przez ubezpieczyciela świadczenie, tj. kwotę 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz rozmiar krzywdy. W tym miejscu podnieść należy, że sprawy o zadośćuczynienie za doznane krzywdy mają charakter bardzo ocenny. Zadośćuczynienie jest sposobem naprawienia krzywdy w postaci doznanych cierpień fizycznych i psychicznych. O wysokości zaś zadośćuczynienia powinien w zasadzie decydować rozmiar doznanej krzywdy wyrażony stopniem cierpień fizycznych i psychicznych. Przy czym przepisy kodeksu nie zawierają żadnych kryteriów jakie należy uwzględniać przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia pieniężnego. Niedający się więc ściśle wymierzyć charakter krzywdy sprawia, że ustalenie jej rozmiaru, a tym samym i wysokości zadośćuczynienia, zależy od oceny sądu, który nie dysponuje żadnymi wskazówkami czy tabelami określającymi wysokość zadośćuczynienia dla poszczególnych przypadków. Ocena zatem powinna opierać się na całokształcie okoliczności sprawy, nie wyłączając takich czynników, jak np. rodzaj naruszonego dobra, zakres i rodzaj rozstroju zdrowia, czas trwania cierpień fizycznych i psychicznych, rokowania na przyszłość, konsekwencje w życiu osobistym, społecznym i zawodowym, nieodwracalność skutków urazu (kalectwo, oszpecenie), rodzaj wykonywanej pracy, wiek poszkodowanego i inne. Jednocześnie wysokość zadośćuczynienia powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, nie prowadząc do wzbogacenia się powoda.

Reasumując powyższe należy wskazać, iż powód wskutek wypadku doznał rozległych obrażeń ciała. Bez wątpienia rozmiar cierpień fizycznych i psychicznych powoda jest znaczny, orzeczone przez biegłych uszczerbek na zdrowiu wynosi odpowiednio 50% (w zakresie zdrowia psychicznego), 30% (w zakresie aparatu ochronnego narządu wzroku)

oraz 65% (w zakresie otolaryngologii). Nadto należy dostrzec, iż aktualny stan zdrowia powoda stanowi o całkowitej jego niezdolności do pracy i brak jest możliwości powrotu powoda do pracy świadczonej przed wypadkiem. Tym samym Sąd przyjął, iż uzasadniona wysokość zadośćuczynienia, która zrekompensuje krzywdę powoda to kwota 140.000 zł. Należy mieć na względzie, iż pozwany ubezpieczyciel wypłacił dotychczas powodowi tytułem zadośćuczynienia kwotę 35.000 zł, tym samym zasadne było zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 105.000 zł, jak w pkt I wyroku. Kwota ta w ocenie Sądu odpowiada rozmiarowi i intensywności negatywnych doznań spowodowanych wypadkiem i jego następstwami, także w obecnym życiu powoda, a przy tym nie prowadzi do nieuzasadnionego wzbogacenia powoda.

Jeżeli zaś chodzi o kwestie odsetek, to Sąd wyjaśnił, że żądanie odsetkowe związane jest każdorazowo z kwestią wymagalności poszczególnych roszczeń. Z dokumentów znajdujących się w aktach szkody wynika, iż jeszcze na etapie postępowania przedsądowego powód sformułował swoje żądanie o zapłatę zadośćuczynienia na poziomie kwoty 80.000 zł. Uwzględniając jednocześnie fakt, iż na skutek przeprowadzonego postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił powodowi (jeszcze przed wytoczeniem powództwa w niniejszej sprawie) kwotę 35.000 zł, pozostała zatem kwota 45.000 zł, w przypadku której to kwoty można było przyjąć, że wezwanie pozwanego do zapłaty ww. kwoty miało miejsce jeszcze przed wniesieniem pozwu w niniejszej sprawie. Tym samym, Sąd podzielił żądanie odsetkowe sformułowane przez powoda i zasądził ww. kwotę 45.000 zł zgodnie z żądaniem odsetkowym zawartym w treści pozwu, tj. od dnia 6 października 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

Jednocześnie, w wyroku zasądzone zostały odsetki ustawowe za opóźnienie stosownie do aktualnego brzmienia art. 481 k.c. Od nieuiszczonych w terminie należności za okres kończący się w dniu 31 grudnia 2015 r. należą się odsetki ustawowe, a za okres rozpoczynający się w dniu 1 stycznia 2016 r. odsetki ustawowe za opóźnienie.

Jeżeli zaś chodzi o pozostałe kwoty zasądzone przez Sąd tytułem zadośćuczynienia, tj. kwotę 35.000 zł oraz kwotę 25.000 zł, Sąd zasądził odsetki od powyższych kwot uwzględniając datę dokonania rozszerzenia powództwa przez powoda.

W oparciu o art. 444 § 2 k.c., Sąd Okręgowy uwzględnił również roszczenia rentowe powoda w kwocie 916 zł miesięcznie.

Jednocześnie, żądanie powoda J. B. przekraczające wskazane powyżej kwoty, mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Okręgowy uznał za nieuzasadnione.

W zakresie żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość, opartego na art. 189 k.p.c., Sąd zważył, że istnienie interesu prawnego w takim ustaleniu wyklucza aktualnie obowiązująca regulacja art. 442¹ k.c., wyłączająca ryzyko przedawnienia roszczenia w związku ze szkodą ujawnioną w późniejszym czasie, wobec czego oddalił powództwo w tym zakresie. W razie doznania przez powoda w przyszłości rozstroju zdrowia i tak będzie wymagało ustalenia przez biegłych, w oparciu o dokumentację medyczną powstałą po wypadku, czy dany uraz jest z nim powiązany. Ustalenie odpowiedzialności pozwanego na przyszłość nie zwalania powoda od wykazania tego związku przyczynowego, bowiem w treści rozstrzygnięcia Sądu potencjalne skutki wypadku nie mogą zostać dookreślone. Samą zasadę, niekwestionowanej zresztą, odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku przesądza natomiast rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie (art. 366 k.p.c.). W tych okolicznościach powód nie ma interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Sąd wskazał, że znana jest mu uchwała Sądu Najwyższego z 24 lutego 2009 r., sygn. akt III CZP 2/09 i zawarta w niej teza o możliwości istnienia interesu prawnego powoda w ustaleniu odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości w świetle obowiązującego obecnie art. 442¹ § 3 k.c., jednakże zawarte w tezie orzeczenia sformułowanie wskazujące na fakultatywność takiego rozstrzygnięcia nie jest przypadkowe, bowiem jak wskazał Sąd Najwyższy, żądanie powoda musi każdorazowo uwzględniać okoliczności konkretnego przypadku.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., uznając, iż powód wygrał proces w 34%, a pozwany w 66%. Stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. szczegółowe wyliczenie kosztów postępowania Sąd pozostawił referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku.

Apelację od tego wyroku wniósł powód, zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo J. B. w zakresie żądania ponad kwotę 105 000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, tj. objętej pkt. III wyroku i oddalającej powództwo J. B. w zakresie żądania ustalenia, że pozwany ponosi odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia 17 maja 2013 r. mogące ujawnić się u powoda w przyszłości, tj. objętej pkt. III wyroku.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

I. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 445 § 1 k.c. polegające na zasądzeniu na rzecz powoda J. B. zadośćuczynienia niewspółmiernego w stosunku do doznanej przez powoda krzywdy,

2. art. 445 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na:

a) nieodpowiedniej ocenie przyjętych kryteriów ustalania wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę co w konsekwencji doprowadziło do zasądzenia na rzecz powoda nieadekwatnej kwoty zadośćuczynienia,

b) nieprawidłowej interpretacji użytego w tym przepisie zwrotu „odpowiednia suma” poprzez przyjęcie, że łączna kwota 140.000 zł (zasądzona kwota 105.000 zł plus kwota 35.000 zł wypłacona przez pozwanego) tytułem zadośćuczynienia za krzywdę zaspokaja roszczenia powoda, podczas gdy kwota ta jest wartością zaniżoną i nieadekwatną do krzywdy i bólu doznanych przez powoda w następstwie wypadku komunikacyjnego z dnia 17 maja 2013 r.,

II. Naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. przez niewłaściwą wykładnię i zastosowanie poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, a polegało na ustaleniu z naruszeniem zasady swobodnej dowodów:

a) zbyt małego rozmiaru krzywdy po stronie powoda,

b) iż „odpowiednią sumą” zadośćuczynienia dla powoda jest łączna kwota 140.000 zł, która jest wartością znacznie zaniżoną,

- podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy, nie dawał podstaw do dokonania takich ustaleń,

2. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niedokonanie przez Sąd I instancji wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, przez przyjęcie przy ustalaniu okoliczności faktycznych, mających wpływ na rozmiar krzywdy powoda, wniosków opinii biegłych sądowych powołanych w sprawie, historii choroby powoda, dokumentów załączonych do akt szkodowych, zeznań świadka i faktów wykazanych za pomocą dowodu z przesłuchania powoda J. B. z całkowitym pominięciem zeznań wskazujących na odczuwanie przez powoda do dnia dzisiejszego skutków wypadku zarówno w sferze fizycznej, jak i psychicznej, jak również z całkowitym pominięciem łącznego 135% uszczerbku na zdrowiu powoda ustalonego przez biegłych sądowych, co skutkowało zasądzeniem na rzecz powoda jedyni kwoty 105.000 zł, co zdaniem powoda oznacza, iż dokonana przez Sąd ocena dowodów uchybia zasadom doświadczenia życiowego bądź też logicznego wnioskowania,

3. art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, poza ogólnikowym stwierdzeniem, dlaczego Sąd uważa wysokość zasądzonych na rzecz powoda J. B. kwoty zadośćuczynienia za właściwą i adekwatną,

4. art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, poza ogólnikowym stwierdzeniem, dlaczego Sąd oddalił roszczenie powoda o ustalenie, że pozwany ponosi odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia 17 maja 2013 r. mogące ujawnić się u powoda w przyszłości.

Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo dotyczącej pkt. III wyroku poprzez jego uwzględnienie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda J. B. dalszej kwoty 195.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od:

- kwoty 35.000 zł od dnia 6 października 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

- kwoty 65.000 zł od dnia 13 lutego 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

- kwot 15.000 zł od dnia 27 sierpnia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

- kwoty 80.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 marca 2016 r. do dnia zapłaty.

Powód zażądał też zmiany zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo dotyczącej i ustalenie, że pozwany ponosi odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia 17 maja 2013 r. mogące ujawnić się u powoda w przyszłości, zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda J. B. kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego, jak i prawa materialnego, zmierzają w istocie do zakwestionowania stanowiska Sądu Okręgowego, iż właściwą kwotą zadośćuczynienia należnego powodowi jest kwota 140 000 zł. Pomimo tego, że powód podniósł zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. zarzucając Sąd I instancji niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w konsekwencji poczynienie wadliwych ustaleń faktycznych, zdaniem Sądu Apelacyjnego, ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy są prawidłowe, poczynione zostały w oparciu o prawidłową ocenę przeprowadzonych w sprawie dowodów, i, co istotne, wydają się być w istocie niesporne pomiędzy stronami. Powód zrzucając ustalenie zbyt małego rozmiaru krzywdy po stronie powoda, nie podjął nawet próby wykazania, że pewne istotne dla oceny roszczeń powoda okoliczności nie zostały ustalone. Sąd Okręgowy w sposób szczegółowy opisał obrażenia doznane przez powoda podczas wypadku, proces leczenia, jak i konsekwencje doznanych urazów dla obecnego stanu zdrowia powoda. Sąd Apelacyjny ustalenia te uznane za prawidłowe i tym samym przyjmuje za własne. Nie ma również racji powód zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, poza ogólnikowym stwierdzeniem, dlaczego Sąd uważa wysokość zasądzonych na rzecz powoda J. B. kwoty zadośćuczynienia za właściwą i adekwatną. Sąd Okręgowy wskazał bowiem w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku okoliczności, które zadecydowały o zajęciu stanowiska, iż kwota 140 000 zł jest właściwą kwotą zadośćuczynienia. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. uznać zatem należy za chybiony, jeśli nawet w ramach rozważań prawnych Sąd Okręgowy nie odwołał się w sposób drobiazgowy do wszystkich okoliczności ujętych w ramach poczynionych ustaleń faktycznych obrazujących rozmiar doznanych obrażeń faktycznych.

Zgodzić się jednakże należy z podniesionym w apelacji zarzutem naruszenia art. 445 § 1 k.c. polegającym na zasądzeniu na rzecz powoda J. B. zadośćuczynienia niewspółmiernego w stosunku do doznanej przez powoda krzywdy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego do takiego wniosku skłania nie tylko zakres opisanych przez Sąd Okręgowy obrażeń doznanych przez powoda w wypadku, fakt poddania powoda długotrwałemu procesowi leczenia, obejmującego również poważne operacje chirurgiczne, ale konsekwencje doznanych w wypadku urazów, które powód odczuwa do dziś i które będzie

odczuwał. Powód na skutek doznanych urazów jest osobą niezdolną do pracy. Nie może już prowadzić należącego do niego gospodarstwa rolnego.

Nie można tracić z pola widzenia, że powód, będący jeszcze mężczyzną w sile wieku, został też poważnie zeszpecony. W trakcie wypadku doznał urazu czaszkowo – mózgowego z wgłobieniem kości czołowej. Poddany został zabiegowi kraniotomii czołowej. Doznał też złamania ściany oczodołu lewego. Po doznanych urazie i operacjach pozostała mu na czole rozległa szpecąca blizna. Co więcej, doszło do zniekształcenia lewej szpary powiekowej i pogłębienia bruzdy powieki dolnej oka lewego z zaburzeniami funkcji powiek.

Powód nadal odczuwa skutki doznanych urazów.

Prawidłowo Sąd Okręgowy ustalił, że nadal u powoda istnieją objawy pourazowe mózgowia w postaci ognisk malacyjnych płatów czołowych i przestrzeni płynowych w płatach czołowych. Aktualny stan powoda odpowiada późnemu zespołowi pourazowemu, tj. encefalopatii pourazowej wyrażonej głównie zespołem czołowym, zmianami pourazowymi w czynności bioelektrycznej jak i niespecyficznymi zaburzeniami świadomości. Z punktu widzenia neurologicznego powód nadal wymaga obserwacji neurologicznej w warunkach ambulatoryjnych i stosowania leków przeciwdrgawkowych jak i leków psychotropowych.

Na skutek urazów nosa i twarzoczaszki powód utracił nieodwracalnie węch. Odczuwa też utrudnienia w oddychaniu przez nos. Na skutek urazów oka lewego powód odczuwa dyskomfort w postaci uczucia ciała obcego, co może wywoływać zadrażnienia gałki ocznej, zapalenie spojówek i łzawienie.

Mając na uwadze te szczegółowo opisane przez Sąd Okręgowy urazy, przebieg leczenia i skutki urazów i przebytych zabiegów, jakie powód w dalszym ciągu odczuwa, zdaniem Sądu Apelacyjnego uznać należy, iż wskazana przez Sąd Okręgowy kwota 140 000 zł zadośćuczynienia, jest zbyt niska. W ocenie Sądu Apelacyjnego należne powodowi zadośćuczynienie należy ustalić na kwotę 200 000 zł. Jest to kwota mająca znaczną wartość materialną. Winna ona kompensować powodowi poczucie krzywdy, jakiej doznał wskutek wypadku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i w punkcie trzecim częściowo w ten sposób, że zasądził od pozwanego ubezpieczyciela na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia dalszą kwotę 60.000 zł. Kwota ta została zasądzona z ustawowymi odsetkami liczonymi: od kwoty 15 000 zł od dnia 27 sierpnia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 45 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty. W przypadku pierwszej z wyżej wskazanych kwot Sąd Apelacyjny miał na uwadze, iż powód w toku procesu rozszerzał swe żądania. Pismem z dnia 20 lipca 2015 r. powód rozszerzył powództwo o kwotę 40 000 zł. Z kwoty tej wyrokiem Sądu Okręgowego zasądzona została już kwota 25 000 zł, zatem odsetki od dalszej kwoty 15000 zł zostały zasądzone od dnia 27 sierpnia 2015 r. Z kolei dalsze rozszerzenie żądania zadośćuczynienia zostało dokonane w piśmie z dnia 30 listopada 2015 r. Powód załączył jedynie dowód nadania tego pisma na adres pełnomocnika powoda, co miało miejsce dnia 30 listopada 2015 r. Biorąc pod uwagę czas niezbędny na doręczenie tej przesyłki oraz czas na rozpoznanie przez pozwanego tego żądania, Sąd Apelacyjny uznał, że o opóźnieniu pozwanego w zapłacie dalszej kwoty 45 000 zł można mówić poczynając od 1 stycznia 2016 r.

Dalej idące żądanie zadośćuczynienia, które ze swej istoty ma kompensować jedynie szkodę niemajątkową, nie było zasadne. Co prawda powód na skutek urazów doznanych w wypadku nie może powrócić do aktywności zawodowej, odczuwa też pewne ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu (nie może dźwigać ciężarów powyżej 2 kg), to jednak nie został pozbawiony możliwości realizowania się w życiu prywatnym. Dlatego też dalej apelacja powoda w zakresie żądania zadośćuczynienia, nie zasługiwała na uwzględnienie i została oddalona w oparciu o art. 385 k.p.c.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego należy również zgodzić się z apelacją powoda w takim zakresie, w jakim kwestionuje on stanowisko Sądu Okręgowego odnośnie braku interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku mogące pojawić się w przyszłości. Ustalenie odpowiedzialności pozwanego za szkody na osobie mogące powstać w przyszłości następuje in casu, tj. z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy.

Po wydaniu wyroku mogą ujawnić się kolejne skutki wypadku. W przypadku powoda rokowania na przyszłość co do stanu zdrowia są trudne do przewidzenia. Z punktu widzenia neurologicznego powód nadal wymaga obserwacji w warunkach ambulatoryjnych i stosowania leków przeciwdrgawkowych, jak i leków psychotropowych. W związku z problemami z oddychaniem być może powód będzie musiał poddać się kolejnemu zabiegowi operacyjnemu. Istnieje zatem realna możliwość pogorszenia stanu zdrowia powoda, co w ocenie Sądu Apelacyjnego uzasadnia przyjęcie, że w przyszłości mogą powstać dalsze roszczenia powoda względem pozwanego, co z kolei świadczy o interesie prawnym powoda w rozumieniu art. 189 k.p.c. w domaganiu się ustalenia odpowiedzialności pozwanych na przyszłość. Skoro bowiem celem powództwa o ustalenie jest nie tylko uchylenie skutków przedawnienia, ale także ułatwienie dochodzenia roszczeń w przyszłości, to długość terminów przedawnienia przy szkodzie na osobie nie może być sama w sobie podstawą do oddalenia powództwa o ustalenie. Jakkolwiek wyrok uwzględniający powództwo tworzy powagę rzeczy osądzonej w zakresie źródła odpowiedzialności pozwanego za zdarzenie, to nie przesądzi kwestii związku przyczynowo-skutkowego przy ujawnieniu kolejnego uszczerbku. W wypadku zaś powstania u powoda w przyszłości uszczerbku związanego z funkcjami neurologicznymi czy w sferze psychicznej wyrok ustalający będzie *prima facie* wskazywał na istnienie powiązania takiego skutku ze zdarzeniem, co wpływa na sytuację prawnoprocesową powoda i uzasadnia żądanie ustalenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie trzecim i w oparciu o art. 189 k.p.c. ustalił, że (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. ponosi odpowiedzialność za mogące powstać w przyszłości skutki wypadku, któremu J. B. uległ dnia 17 maja 2013 r.

Zmiana zaskarżonego wyroku na skutek częściowego uwzględnienia powództwa uzasadniała również korektę przez Sąd Apelacyjny rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu ujętego w punkcie czwartym poprzez ustalenie, iż powód J. B. ponosi koszty procesu w 48% a pozwany (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. w 52% - stosownie do ostatecznego wyniku sprawy.

W pozostałym zakresie apelacja powoda, jako bezzasadna, została oddalona w oparciu o art. 385 k.p.c.

Powód na etapie postępowania apelacyjnego wygrał w 30%, zatem pozwany winien zwrócić powodowi 30 % poniesionych kosztów procesu. Powód poniósł koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3600 zł, ustalone w oparciu o § 2 pkt 6 oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800), zatem zasądzeniu na jego rzecz podlegała 1/3 tej kwoty.

W oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 300) Sąd Apelacyjny orzekł o nieuiszczonych kosztach sądowych obejmujących opłatę od apelacji, od której powód był zwolniony i nakazał pobrać od na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie nakazał pobrać od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 2.925 zł (30% opłaty od apelacji) tytułem części nieuiszczonej opłaty od apelacji oraz nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie od J. B. z zasądzonego na jego rzecz roszczenia kwotę 6825 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od apelacji (70% opłaty od apelacji).

W oparciu o art. 350 § 1 i 3 k.p.c. Sąd Apelacyjny sprostował w zaskarżonym wyroku niedokładność w oznaczeniu przedmiotu sprawy poprzez dodanie po słowie „zapłatę” zwrotu „i ustalenie”.

Dorota Trautman Edyta Mroczek Beata Kozłowska